

Fredrik Persson

"Ett historiskt gränsöverskridande?"

Regionerna Öresund och Skåne som historiska konstruktioner"

ur

Fredrik Nilsson, Hanne Sanders & Ylva Stubbergaard (red.)
Öresundsgränser: Rörelser, möten och visioner i tid och rum
(2007)

Serie: Centrum för Danmarksstudier nr 14, ISSN: 1651-775X

Upplaga för elektronisk publicering 2021 för forsknings-, utbildnings-
och biblioteksverksamhet och ej för kommersiella ändamål.

Publicerad med tillstånd från Makadam förlag.

<https://doi.org/10.37852/oblu.126.c180>

Tryckt utgåva finns i bokhandeln:

ISBN 978-91-7061-035-6

Makadam förlag, Göteborg & Stockholm

www.makadambok.se

Edition to be published electronically 2021 for research, educational and
library needs and not for commercial purposes.

Published by permission from Makadam Publishers.

<https://doi.org/10.37852/oblu.126.c180>

A printed version is available through book stores:

ISBN 978-91-7061-035-6

Makadam Publishers, Göteborg & Stockholm, Sweden

www.makadambok.se

Denna Creative Common-licens betyder att du som använder verket måste erkänna
ovanstående som upphovspersoner; att spridning av texten är tillåten, men endast
i icke-kommersiella sammanhang; att verket inte får bearbetas.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.sv>

ETT HISTORISKT GRÄNSÖVERSKRIDANDE?

REGIONERNA ÖRESUND OCH SKÅNE
SOM HISTORISKA KONSTRUKTIONER

Fredrik Persson

Region och konstruktion – en inledning

Regioner är varken resultatet av jungfrufödsel eller naturens ordning, därtill verkar de vara svåra att få grepp om. Varför skulle annars det ekonomiska och politiska etablissemangen spendera stora summor på reklamkarens fyrfärgsvisualiseringar och nyspråk om gränsöverskridande tillväxt och gemenskap? Hur kan annars finansieringen av forskningsprojekt likt det som lett fram till denna bok förklaras?

Påpekandet är mer trivialt än provocerande. Inte desto mindre betraktades regioner länge okomplicerat som objektiva faktum gjutna i naturens och ekonomins fasta form, och som studieobjekt för främst geografer och ekonomer.¹ I takt med att humanister och samhällsvetare intresserat sig för regionbegreppet har den statiska tolkningen stött på konstruktivistisk patrull. I denna anda bör regionen förstås flexibelt, som en pågående process med tydliga inslag av makt och intresse där olika aktörer ständigt (re)producerar regionens roll och föregivna naturlighet.²

1. Markus Idvall & Anders Salomonsson, »Inledning«, *Att skapa en region. Om identitet och territorium*, red. Markus Idvall & Anders Salomonsson, Stockholm 1996, s. 10f.; Mats Widgren, »Landskapet som skapare av regioner. Om hur natur och kultur formar regioner«, *Den regionala särarten*, red. Barbro Blomberg & Sven-Olof Lindquist, Lund 1994; Hans Aldskogius, »Landskapet som scenari. Svenska landskapstyper från söder till norr«, *Den regionala särarten*, red. Barbro Blomberg & Sven-Olof Lindquist, Lund 1994.

2. Anssi Paasi, *The Institutionalization of Regions. Theory and Comparative Case Studies*, Joensuu 1986, s. 8–24, 35–40; Anssi Paasi, »Regions as social and cultural constructs. Reflections on recent geographical debates«, *Att skapa en region. Om identiteter och territorium*, red. Markus Idvall & Anders Salomonsson, Stockholm 1996, s. 97–101; Perry Anderson, »Remarks on the modern region phenomenon in western Europe«, *Den jyske historiker* 68/1994, s. 32.

Användandet och upplevelsen av en gemensam historia var centralt för de moderna nationella projekten, och bidrar alltså till deras upprätthållande.³ Generellt är samtiden och det förflutna inbegripet i ett mer förföriskt förhållande än på länge, där särskilt populärkulturen flirtar fritt. Till skillnad från åren omedelbart efter Berlinmurens fall talas det idag tyst om historielöshet och »historiens slut».⁴ Historiens uppgradering har gjort studiet av dess samhälleliga och politiska funktion till ett av historievetenskapens mest expansiva områden.⁵

Det finns således en rad goda argument för att uppmärksamma historiens roll i konstruerandet av regioner. Att fokusera på Öresundsregionen är tämligen självklart i sammanhanget, men det handlar inte bara om att uppfylla aktuell projektbeskrivning. Studier av hur regioner eller nationer konstrueras har framför allt riktat in sig på de heta, konfliktfyllda och avlägsna exemplen. Balkan, Baskien och Kaukasus har blivit signalord som placerar det politiska historiebruket och dess ibland brutala konsekvenser i en på tryggt avstånd belägen periferi. Att rikta blicken mot Öresund handlar därmed också om att vända blicken inåt, om att reflektera över historiens funktion på närmre och mindre uppenbart håll.

Samma argument håller stånd för valet att inkludera Skåne i denna artikel. Skåne framstår på många vis som Sveriges starkaste region, vilket kommer att utvecklas nedan. Samtidigt finns en lång tradition av initiativ som på olika vis har lyft fram en specifikt skånsk historia, vilket i sig är värt att uppmärksamma. Att Skånes västra delar är en central del av Öresundsregionen möjliggör också en jämförelse av historiens betydelse för två parallella och överlappande regionala projekt.

För att i detalj kunna belysa historiens funktion och kraft kommer den utåtriktade regionala historieskrivning, som utgör artikelns huvudsakliga

3. Se exempelvis: Eric Hobsbawm, *Nationer och nationalism*, Stockholm 1994; Thomas Hylland Eriksen, *Etnicitet och nationalism*, Nora 1998, s. 34.

4. En jämförelse av följande verk illustrerar förhållandet: Francis Fukuyama, *The End of History and the Last Man*, London 1992; Martin L. Davies, *Historics. Why History Dominates Contemporary Society*, London 2006.

5. Ett par exempel på svensk forskning är: Klas-Göran Karlsson, *Historia som vapen. Historiebruk och Sovjetunionens upplösning*, Stockholm 1999; Åsa Linderborg, *Socialdemokraterna skriver historia. Historieskrivning som ideologisk maktresurs 1892–2000*, Stockholm 2001, Ulf Zander, *Fornstora dagar, moderna tider. Bruk av och debatter om svensk historia från sekelskifte till sekelskifte*, Lund 2001; Jan Selling, *Ur det förflutnas skuggor. Historiediskurs och nationalism i Tyskland 1990–2000*, Stockholm 2004.

empiri, att ställas mot ett idealtypiskt *identitetsskapande drama*. Inspirerad av den omfattande forskningen och teoretiserandet kring nationalism, regionalism och historiebruk menar jag att en historieproduktion avsedd att mobilisera gemenskap och politiska krav kännetecknas av ett linjärt berättande med vissa återkommande effektfulla inslag: 1) ursprung och framgång, 2) fiendskap och nedgång, samt 3) framtid och uppgång.⁶

Fallet Skåne

Skåne är en med svenska mått mätt stark region. 1997 slogs Kristianstads och Malmöhus län samman som ett första steg i en försöksverksamhet med visst regionalt självstyre. Sedan sensommaren 1999 har den nya politiska och administrativa enheten Region Skåne en direktvald regionfullmäktige och ansvar för frågor som regional utveckling, trafik, miljö, kultur och sjukvård. Ett synligt rödgult flaggviftande, särskilt ivrigt i anknötning till idrottsevenemang, får dessutom Skåne att framstå som den enda av de svenska »försöksregionerna« där den institutionella nyordningen har parats med någon slags bredare känsla av gemenskap.⁷ Det är därför möjligt att tala om en skånsk regionalism, förstått som krav på centralmakten om självbestämmande och en allmän regional organisering av rummet.⁸ En möjlig förklaring till detta kan vara den långa tradition av utåtriktad skånsk historieskrivning som går att spåra till 1800-talets mitt, vilken är rimlig att lyfta fram för att bättre förstå historiens funktion inom den moderna skånska regionalismen.

Det innebär inte att begreppet regionalism med självklarhet ska användas i anknötning till de äldre exemplen. Det råder idag stor enighet kring att nationalism bör betraktas som en modern exklusivitet, möjlig-

6. Anthony D. Smith, *The Ethnic Origins of Nations*, Oxford 1986, s. 148, 169–194; Benedict Anderson, *Imagined Communities*, London 1991, s. 197–203; Hobsbawm, *Nationer och nationalism*, s. 106–113, 118–121; Paasi, *The Institutionalization of Regions*, s. 8–24, 35–40; Paasi, »Regions as social and cultural constructs«, s. 97–101; Fredrik Barth, »Introduction«, *Ethnic Groups and Boundaries*, red. Fredrik Barth, Oslo 1969; Edward W. Said, *Orientalism*, Stockholm 2000.

7. Fredrik Persson, »Den farliga halvön. Användandet av historia i dagens skånska regionalism«, *Scandia* 2004:2, s. 236, 275.

8. Den i sammanhanget ofta felaktigt använda termen regionalisering betecknar istället ett administrativt delegerande initierat av centralmakten. Steen Bo Frandsen, »Regionen i historien«, *Den jyske historiker* 68/1994, s. 8; Steen Bo Frandsen, *Opdagelsen af Jylland. Den regionale dimension i Danmarkshistorien 1814–64*, Århus 1996, s. 24f.

gjord och närd av en rad specifika sociala, ekonomiska och ideologiska omvälvningar från sent 1700- till tidigt 1900-tal. På samma sätt är det svårt att frikoppla regionalismen som idé från vissa givna omständigheter i det sena 1900-talets politiska och ekonomiska förlopp, inte minst i anknytning till Europasamarbetet.

Att lägga fosterlandets pussel

De skånska landskapens historiska och arkeologiska förening, grundad i Lund 1866, var det första organiserade initiativet för att lyfta fram landskapets historia. Enligt stadgarna skulle föreningen vårda Skånes forn lämningar samt »beskriva och genom tryckta skrifter bekantgöra sådant som kan sprida ljus över och liva upp deltagandet för Skånes forntid och skånska landskapsmål«. ⁹ Lundahistorikern Martin Weibulls drivande engagemang och inflytande gjorde dock att allmänhistoria kom att dominera verksamheten, vilket också resulterade i att utgivning blev föreningens främsta syssla. Förutom ett tiotal böcker utkom fyra serier av sällskapets tidskrift: *Samlingar till Skånes historia, fornkunskap och beskrifning* (1868–73), *Samlingar utgifna för De skånska landskapens historiska och arkeologiska förening* (1874–80), *Skånska samlingar* (1891–95) samt *Historisk tidskrift för Skåneland* (1901–23). ¹⁰

En viktig förklaring till Weibulls aktiva arbete var vad han ansåg vara en olycklig historiografisk omständighet – det partiella ignorandet av landskapets historia. Från dansk horisont ignorerades tiden efter övergången konsekvent, då den ansågs påminna om smärta och förlust. Omvänt förbisågs Skånes äldre förflutna i svenska framställningar då det tolkades som fiendens historia. ¹¹ Tidskrifterna, som här står i fokus, utformades därför som ett korrektiv till det nationalistiska ignorandet av Skånes hela historia.

Stor vikt lades vid att namnge och avgränsa enheten geografiskt. Tid-

9. »Förslag till stadgar för Skånes fornminnesförening«, bifogat Protokoll 12/1 1865, SLHAF A1:1, LLA.

10. Carl Gustaf Weibull, *Skrifter utgifna av De skånska landskapens historiska och arkeologiska förening genom Martin Weibull 1868–1897*, Lund 1905, s. 15f; Jörgen Weibull, »De Skånska Landskapens historiska och arkeologiska Förening 1866–1966«, *Ale* 1966:2.

11. *Samlingar till Skånes historia, fornkunskap och beskrifning* 1868–69, s. Iff, XIff; *Samlingar utgifna för De skånska landskapens historiska och arkeologiska förening* 1874:1, s. I; *Skånska samlingar* 1891:1, s. IX.

skriftens premiärnummer inleddes exempelvis med följande ord: Området har »med ett gemensamt namn från äldsta tid varit benämnt *Skåne*, under detta allmänna namn innefattande landskapen Halland, Blekinge och det egentliga Skåne med den 1660 derifrån skilda ön Bornholm«. ¹² Argument för avgränsandet hämtades ur väl belagda medeltida administrativa förhållanden av både profan och kyrklig karaktär. Det påpekades att hela området då löd under Skånelagen och att Lunds stift inkluderade samtliga ovan nämnda områden. ¹³

Hänvisningarna till Skånes formella ställning under medeltiden fungerade inte bara avgränsande. De bidrog också till att framställa Skåne som ett framstående och politiskt betydelsefullt område. Lund beskrevs som rikets huvudstad under 1100-talet och den nordiska kristenhetens centrum. Resandet av inte mindre än 300 stenkyrkor i romansk stil fick vittna om landskapets ekonomiska potens. Framgångsfiguren begränsades dock inte till medeltiden, linjerna drogs både bakåt och framåt. Rika fornfynd togs som intäkt för att Skåne redan under förhistorisk tid var något alldeles särskilt. När Lunds ställning inom det danska riket försvagades under 1500-talet riktades uppmärksamheten istället mot Malmö, som uppvisade en omvänd utveckling. Med hänvisning till de danska kungarnas hov i staden och Malmöhus viktiga funktion beskrevs staden som den jämte Köpenhamn viktigaste i Danmark. Detaljerade teckningar av adelns extravaganta livsformer bidrog till att framställa Skåne som viktigt och välmående även i tidigmodern tid. ¹⁴

Uppmärksammandet av Malmö rymde också en central brytpunkt i föreningens historiska framställning. Det konstaterades att staden förvisso fortsatte att vara ett politiskt centrum omedelbart efter övergången till Sverige 1658, men även att »Sveriges spira var [...] lika litet lyckobringande för Malmö som för de öfriga skånska städerna och för landskapen i allmänhet. Det gamla välståndet upphörde der som öfverallt annorstädes«. ¹⁵ Argumentationen var på intet vis isolerad. »Yttersta betryck« och

12. *Samlingar till Skånes historia, fornkunskap och beskrifning* 1868–69, s. I.

13. *Ibid.* s. I, XI; *Samlingar utgifna för De skånska landskapens historiska och arkeologiska förening* 1874:1, »förord«.

14. *Samlingar till Skånes historia, fornkunskap och beskrifning* 1868–69, s. I–II, 76–80; 1872, s. 3, 5, 23; 1873, s. 36; *Samlingar utgifna för De skånska landskapens historiska och arkeologiska förening* 1874:1, »förord«; 1875, s. 143; *Skånska samlingar* 1891:1, s. IX, 2f.

15. *Samlingar till Skånes historia, fornkunskap och beskrifning* 1873, s. 77.

»detta förskräckliga tidsskifte« är bara några av de ondgörande omdömen som användes om övergången. Den period som gavs enskilt mest utrymme i tidskrifterna målades konsekvent i mörka färger.

Jag antydde tidigare att den äldre utåtriktade historieskrivningen inte kan tolkas i termer av regionalism. Att historien i De skånska landskapens historiska och arkeologiska förenings tidskrifter rymmer flera av det identitetsskapande dramats centrala komponenter öppnar för en revidering. Framställningen ifrågasatte en korresponderande svensk berättelse och potentiellt landskapets territoriella och politiska status. Till detta bidrog också avståndstagandet från det storsvenska stormaktsvurmandet och krigsförhärilgandet – kriget beskrevs konsekvent som blodsugande vampyr – samt en tydlig skandinavistisk retorik.¹⁶

Den skånska föreningen var dock långt ifrån den enda av sitt slag. Innan den såg dagens ljus fanns redan liknande sammanslutningar i ett tiotal svenska landskap. För Gabriel Djurklou, som i Närke hade bildat Sveriges första fornminnesförening, syftade verksamheten till att plantera känslan för fosterlandet och landskapens förening.¹⁷ Upptäckten av hembygden var ett nationellt projekt, som historikern Samuel Edquist träffande uttrycker det: »Nationen och dess olika regioner konstruerades alltså samtidigt och ömsesidigt.«¹⁸ Martin Weibulls ord om det finurliga i att *Kulturen* – vars tillkomst föreningen bidrog till – var belägen i Lund, vittnar om att även den skånska sammanslutningen närde en sådan nationalistisk ambition:

Ty ingenstädes kunna i själfva verket samlingar af denna art med större gagn upprättas än just vid universiteten, dit landets ungdom samlas från fjärran och när för att utbildas, visserligen i många olika riktningar, men framför allt till att blifva fosterländska svenska män.¹⁹

16. *Samlingar till Skånes historia, fornkunskap och beskrifning* 1871:2, s. 61, 69; *Samlingar utgifna för De skånska landskapens historiska och arkeologiska förening* 1874:1, s. 1; *Skånska samlingar* 1891:2, s. 2, 25.

17. Lars Sellberg, *Av kärlek till fosterland och folk. Gabriel Djurklou och dialektforskningen*, Uppsala 1993, s. 56–68, 79–90, 207; Severin Bergh, »Om historiska föreningar i landsorten«, *HT* 1885, s. 161ff.

18. Samuel Edquist, *Nyktra svenskar. Godtemplarrörelsen och den nationella identiteten 1879–1918*, Uppsala 2001, s. 79. Jfr Bo Sundin, »Upptäckten av hembygden. Om konstruktion av regional identitet«, *Den regionala särarten*, red. Barbro Blomberg & Sven-Olof Lindquist, Lund 1994.

19. *Skånska samlingar* 1891:1, s. XIVf.

I detta ljus framstår föreningens historieskrivning främst som ideologiskt motiverad, ett ifrågasättande på liberal grund av vad man ansåg vara en alltför konservativ och krigisk nationalism. Det är exempelvis talande att föreningen 1883 reste ett monument över slaget vid Lund 1676. Inte ett segermonument, utan en försoningsvård till minne av destruktiva krig mellan broderfolk. Att konservativa krafter uppfattade detta som en provokation är sant, att det bland uppsvenska historiker västes om skånsk separatism likaså.²⁰ Inte desto mindre var framlyftandet av Skånes historia och den tidigare danska historien ett sätt att ge den skånska biten dess unika form, innan den fogades till det svenska fosterländska pusslet.

Radikalisering i det tysta

Föreningens monument fyllde sin funktion. 1926 firades 250-årsminnet av slaget vid Lund. I domkyrkan hölls den officiella ceremonin med patentpatriotiskt tal om »att segra eller dö«. Samtidigt samlades stadens liberaler och socialister till ett imponerande medborgartåg, mot chauvinism och för fred. Monumentet var marschens givna slutmål. Lauritz Weibull, Martins son och föreningens nya portalgestalt, talade skandinavistiskt.²¹ Framträdandet var dock en sista dödsryckning för föreningens offentliga verksamhet. Allt sedan sekelskiftet hade de drivande medlemmarna prioriterat inomvetenskapligt arbete. Föreningens sista möte senare samma år beseglade ett insomnat och avskärmat tillstånd.

Därefter kom den skånska historien att föra en tämligen anonym tillvaro. Förvisso kände sig David Assarsson, skandinavist och prästvigd katolsk konvertit, snabbt manad att axla rollen som dess ambassadör. I ett land där protestantism varit ett lika självklart inslag i den nationalistiska propagandan som heroiserande av stormaktstiden väckte han snabbt anstöt. Särskilt det konservativa lägret upprördes av att Assarsson som skåning och katolik ansåg sig vara utsatt för ett dubbelt historiskt förnekande förtryck.²²

Sin syn på den skånska historien formulerade han första gången 1923

20. Jörgen Weibull; Birgitta Odén, »Ärestoder och minnesfester i Skåne«, *Ale* 1976:2, s. 29–42; Ulf Zander, »Hur stort är fäderneslandet? Skånsk historia och dansk-svenska gränser från sekelslut till sekelslut«, *Ale* 1999:3; *SD* 22/3 1928, 23/3 1928.

21. *Arb.* 4/12 1926, 6/12 1926; Zander, »Hur stort är fäderneslandet?«, s. 20ff.

22. David Assarsson, *Det skånska problemet*, Stockholm 1923; David Assarsson, *Fädernas kyrka. En programskrift*, Stockholm 1918; Fredrik Böök ondgjorde sig över Assarsson i *SvD* 25/2

i boken *Det skånska problemet*. Framställningen påminner delvis om den Weibullska. Medeltiden beskrevs som storartad med den universella kyrkan som främsta glansspridare. Således inleddes den dramatiska nedgången med reformationen och fullbordades genom Skånes övergång från Danmark till Sverige. Assarsson gav övergången mörkare färger än tidigare. Den genomfördes hårt, brutalt, olagligt och utan tillstymmelse till förhandling eller folkligt samtycke. Det en gång blomstrande Skåne förvandlades till en »bortdomnad landsända«. På så vis kunde även det heroiska motståndet ges utrymme genom romantiserande beskrivningar av snapphanerådslag i otillgängliga skogar. Därtill betecknades skånska kriget som en befrielsekamp.²³

Att Assarsson författade ett identitetsskapande drama är tydligt då han även pekade ut vägen mot en ljusnande framtid. Han manade till kulturell uppräckning. Det gällde att vinna historien åter, den som gått förlorad genom »skolans onaturliga, systematiska förtigande«, men också den som kastats bort av skåningarna själva. Han förordade därför skånsk historieundervisning, samt ett populärt översiktsverk med grepp om landskapets hela historia, både dansk och svensk tid.²⁴

Det var dock bara ett första steg på vägen. Hans skånska problem rörde framför allt landskapets praktiska ställning, dess territoriella och politiska tillhörighet. Varken skånsk självständighet eller en återgång till Danmark var tillfredsställande. Utan detaljer beträffande exakt genomförande och utformning presenterades istället en lösning med arbetsnamnet »både Danmark och Sverige«. En sådan förening skulle lösa »Skånes nationella problem med respektfullaste och finkänsligaste hänsynstagande till *hela* Skånes historia« och samtidigt åter låta landskapet »lysa som betydelsefullt kraftcentrum för framtidens nordiska enhetssträvanden«.²⁵

Genom att uruppföra ett fullfjädrat identitetsskapande drama och lyfta fram tankar om en omritad skandinavisk karta, gav Assarsson den skånska historien en ny och mer radikal form. Han framförde ihärdigt sina tankar genom böcker, artiklar och föredrag, så som det anstod en driven

1924; Yvonne Maria Werner, *Världsvid men främmande. Den katolska kyrkan i Sverige 1873–1929*, Uppsala 1996, s. 31–34, 341–344; Herbert Tingsten, *Gud och fosterlandet. Studier i hundra års skolpropaganda*, Stockholm 1969, s. 146–150, 269.

23. Assarsson, *Det skånska problemet*, s. 6–16, 25–30.

24. *Ibid.*, s. 11–14, 17–24; *Arb.* 3/3 1928.

25. Assarsson, *Det skånska problemet*, s. 26–36.

intellektuell. Den närmast rättrogna övertygelsen till trots var Assarsson medveten om det kontroversiella i argumentationen och oroade sig ständigt för att hans åsikter skulle avfärdas som »en överdriven Skånepatriots inbillningsfoster».²⁶

Assarssons fruktan var inte utan grund. Han fick utstå raljerande kritik. Tillfälligt genomslag fick tankegångarna bara när arbetarrörelsen fann det effektivt att baka in dem i sina ständiga attacker mot konservativ storsvenskhet, därefter försvann återigen den skånska historien ur offentlighetens ljus.

Drygt trettio år senare, en kort tid före sin död, återkom Assarsson till kampens ensamhet, men nu på ett mer hoppfullt sätt: »För mig har det nästan varit som en uppenbarlse att märka att det finns åtskilliga både här i Skåneland och i Danmark som delar den uppfattning som jag en gång framlade i min lilla bok... Jag känner mig icke längre så ensam.»²⁷ Assarsson hade fått sällskap, i dubbel bemärkelse.

1937 grundades Sällskapet Skånsk Samling (SSS), men förde inledningsvis en undanskynd tillvaro. Verksamheten syftade formellt till att bevara de skånska landskapens säregna natur och kultur. Under de första åren innebar detta i praktiken att en mindre krets konstnärer och författare praktiserade skånsk mat-, dryckes-, sång- och diktkultur under gemyntliga former. Efter hand formaliserades både verksamhet och organisation, samtidigt som medlemsbasen breddades. 1942 började föreningen ge ut årsskriften *Såasä*, vilken framför allt behandlade folkliv och folk-mål. Även historiska artiklar intog en given plats, vilket Assarsson som medlem bidrog till. Därtill ordnade sällskapet sommarkurser och studiecirklar i skånsk historia. Att agerandet närmast var av folkrörelsesnitt blev än tydligare då SSS påbörjade ett drivet opinionsarbete för införandet av »Skånelands historia i Skånelands skolor». Frågan fördes fram på två fronter. En skrivelse med krav på ändrad läroplan undertecknad av ett sjuttio-tal skånska intellektuella ställdes till Skolöverstyrelsen. Samtidigt uppvtaktades de skånska skolorna med en debattbok i frågan författad av Assarsson. Det direkta och konkreta genomslaget var begränsat, men det var likväl ett nytt och politiserat steg för den skånska historien. Att As-

26. Ibid., s. 18.

27. *Såasä* 1956, s. 71.

sarsson kände belåtenhet över att ha fått sällskap i sin kamp är således lätt att förstå. Som bekant kan lyckan dock vara kortvarig. Röster med krav på att Skåne skulle återgå till Danmark höjdes, med intern osämja, utslutningar och utbrytningar som följd.²⁸

SSS fortsatte att verka, men med minskad styrka. Under 60- och 70-talet drevs den skånska frågan av en rad grupper med varierande radikalitet, vars uthållighet och namnbyten för tankarna till tidens bokstavsvänster eller dagens högerextrema rörelser. Det bidrog till att den så kallade Skånelandsrörelsen av många betraktades som något lätt apart, något man antingen drog på munnen åt eller förfärades av.²⁹ Att Skånepartiet på 1980-talet valde att krydda sin främlingsfientliga högerpopulism med krav på att Karl X Gustav-statyn i Malmö skulle flyttas, eftersom man betraktade den som en symbol för svenskt förtryck,³⁰ visar att frågan om en skånsk historisk särart framför allt omfamnades utanför den politiska mittfåran. Det identitetsskapande dramat lockade en fåtalig publik.

I takt med tiden – ett regionalistiskt genombrott

Runt 1990 kan en ny fas anas för den skånska frågan. I takt med att regionalpolitik fördes allt högre upp på EU:s dagordning växte sig slagordet »Regionernas Europa« så starkt att det även började höras i Sverige. En demokratisk möjlighet att föra besluten närmare folket, ett nyliberalt angrepp på välfärdsstaten eller upprättelse för kulturellt förtryckta grupper? Oavsett vilken tolkning man föredrar blev region ett politiskt inneord.³¹

Den skånska rörelsen var därmed närmare än någonsin att gå i takt med sin samtid, och man försatte inte tillfället. Högerpopulism och främlingsfientlighet fick ge vika för kulturell och regional utveckling, folk-rörelse och partibygge för tidstypiskt lobbyarbete. Internet blev tidigt ett viktigt verktyg. Som den nya ordningens symbol och nav stod Stiftelsen

28. *Såså* 1950, s. 59–63; 1951, s. 55–57; 1952, s. 57ff; 1953, s. 75ff; 1954, s. 64ff.

29. Fredrik Nilsson, »Insiders and outsiders«, *Invoking a Transnational Metropolis. The Making of the Øresund Region*, red. Per Olof Berg, Anders Linde-Laursen & Orvar Löfgren, Lund 2000, s. 194–197; Fredrik Nilsson, »Regional extas. Region Skånes och Stiftelsen Skånsk framtid regionalism. Eller: Ecstasy och den regionala vansinnesdansen«, *Nord Nytt* 83/2002.

30. Tomas Peterson, Mikael Stigendal & Björn Fryklund, *Skånepartiet. Om folkligt missnöje i Malmö*, Lund 1988, s. 83–100, 238.

31. Se exempelvis: Michael Keating, *The New Regionalism in Western Europe*, Cheltenham 1998; Patrik Hall, Kristian Sjøvik & Ylva Stubbergaard, *Nätverk söker förankring. Öresundsregionen i ett demokratiperspektiv*, Lund 2005, s. 55–76, 111–118.

Skånsk framtid (SSF), grundad 1989 med syfte att bevara en skånsk historisk, kulturell och språklig särart och genomdriva regionalt självstyre.

Tillvägagångssätten må ha varit nya, men den historia som presenterades på SSF:s hemsida, och alltjämt togförs där, känns igen. Det är samma identitetsskapande drama, om än starkare kryddat med skildringar av brutalt förtryck:

Den svenska centralmakten har sedan invasionen försökt att splittra upp enheten genom att förstöra språket, förneka historien och försumma kulturen. Det uppenbara motivet har varit att bekämpa själva förutsättningen för en skåneländsk identitet.³²

Att den svenska centralmakten hårdlanserades som historisk fiende hörde samman med att vägen till framgång gick via »Regionernas Europa«. Genomslaget kan liknas vid något av de hunsades revansch. Det var inte bara tidigare isolerade och förorättade skånska eldsjälur som lät sig inspireras av tankarna om en ny rumslig och politisk europeisk ordning. 1991 motionerade borgerliga och socialdemokratiska politiker i Skåne om överförandet av vissa statliga ansvarsområden till en ny regional enhet. Efter åtta år av framgångsrika framstötur och förhandlingar på riksplenet blev Region Skåne ett faktum sensommaren 1999.

Många klassiska arbeten om nationalismens framväxt har tagit fasta på betydelsen av en ny och modern organisering av det politiska rummet och ifrågasättandet av gamla världsbilder. I en remissversion av Region Skånes utvecklingsprogram uttrycktes behovet av en folklig uppslutning kring den nya politiska och administrativa enheten: »En dynamisk utveckling kräver att människors vilja, kraft, kreativitet och engagemang kan frigöras. En sådan miljö vill vi skapa i Skåne.«³³ I någon bemärkelse stod alltså regionens företrädare inför samma dilemma som nationalstatens företrädare gjorde, och fortfarande gör.³⁴

En genomgång av Region Skånes informationsmaterial visar att också

32. www.scania.org/skaniae/1030name.htm 2002-06-19. (»The Swedish central power has since the invasion attempted to split up entity by demolishing the language, denying the history and neglecting the culture. The obvious motive has been to eradicate the very basis for a Scanian identity.«)

33. *Skånsk livskraft*, Kristianstad 1998 (remissversion), s. 5.

34. För en fruktbar diskussion kring nationalstatens ständiga behov av att återskapa berättelsen om sig själv, se Michael Billig, *Banal Nationalism*, London 1995.

lösningarna var av nationalistiskt snitt. De påkostade fyrfärgsbroschyerna formligen svämmar över av rödgult flaggviftande.³⁵ Framställningsformen var helt i linje med det fullmäktigebeslut från 1999 då en framtagen heraldisk grip antogs som regionens vapen, tillsammans med påbud om att den rödgula skånska flaggan skulle vara synlig i officiella sammanhang.³⁶ Därtill står det klart att det förflutna gavs en framskjuten position och att en tidigare marginaliserad historieskrivning nu framfördes av företrädare för det politiska etablissemanget.

Region Skåne presenterade förvisso en delvis annan och mer nyansrik historia än SSF, men det fanns påtagliga likheter i framlyftandet av en historisk och kulturell närhet till Danmark och ett dito avstånd till Sverige: »Historiskt är Skåne ett danskt landskap som blivit en del av Sverige. Men aldrig riktigt svenskt.«³⁷ Argumentationen återfinns på flera ställen i materialet, bland annat i broschyren *Skåne. Region i utveckling*, som rymmer ett tämligen utförligt skånskt historiskt drama. Ursprunget förankras djupt genom berättelser om den första invandringen till Skåne för 14 000 år sedan och områdets omfattande fornyfynd. Lunds särställning inom den skandinaviska kristenheten och det stora antalet medeltida kyrkor synliggör en svunnen storhetstid. Denna får ett abrupt slut genom beskrivningen av Skånes övergång från Danmark till Sverige, uppbyggd kring hård försvenskning, skånskt motstånd och svensk repression. Revolterande drängar, svensk skolundervisning och förbud mot det danska språket samt snapphaneavrättningar förankrar den brutala nedgången. Till sist fastslås att danskarna förvisso fick föga lokalt stöd i sitt återerövringsförsök 1709, men att den skånska kulturen och identiteten än idag skiljer sig från den svenska.³⁸

Att det är en identitetsskapande och legitimerande historia Region Skåne producerar och presenterar framgår av broschyrens avslutning: »Den 1 januari 1997 slogs de två länen i Skåne samman till ett, gränsen som delat Skåne sedan 1719 försvann och länet bildar nu en geografiskt tydlig enhet.«³⁹ Därmed knyts det historiska dramat ihop med en tydlig

35. *Skånsk livskraft*, Kristianstad 1999; *En region växer fram*, Kristianstad 2000; *Region Skåne* 1998:1.

36. Regionfullmäktige protokoll 1999-02-09 § 15 Heraldiskt vapen för Skåne, s. 11ff.

37. *Region Skåne* 1998:1, s. 3.

38. *Skåne. Region i utveckling*, s. 6f.

39. *Skåne. Region i utveckling*, s. 22.

slutsats. Endast genom att återupprätta den naturliga enhet och det självstyre som berövades Skåne genom övergången till Sverige kan glansen från den avlägsna storhetstiden på nytt tråda fram.

Historia som gräns och dramatik

Att Region Skåne så uppenbart funnit både regalier och historieskrivning i den nationalistiska handboken framstår som något av en ohelig allians, då regionalister, både de uttalat politiska och deras akademiska vapendragare, brukar vara de första att måla den nationella ordningen svart.⁴⁰ Mer givande än att peka ut dessa som prålande bärare av lånta fjädrar, är att ta tillfället i akt att resa frågetecken för det fruktbara i en skarp begreppslig åtskillnad av regionalism och nationalism i studiet av dylika sammanhang. Istället kan det vara rimligt att tala om *regionationalism*, förstått som: konstruerandet av en föreställd enhet och gemenskap genom ett politiskt användande av historien, avsett att resa argument för regionalt självstyre inom ramen för, och på bekostnad av, en existerande nationalstat.

Det går givetvis att ifrågasätta det meningsfulla i att kasta fram ytterligare ett begrepp med nationalism som suffix. Studier av självständighetssträvanden i exempelvis Quebec, Katalonien, Bretagne, Skottland och på Korsika rymmer bland annat begrepp som minoritetsnationalism och mikronationalism. Dock är dessa ofta oprecisa. Exempelvis lyckas varken Michael Keating, statsvetare och »regionalismnestor«, eller Anne Knudsen, etnolog som forskat om den korsikanska rörelsen, på ett övertygande sätt bena ut vad som skiljer minoritets- respektive mikronationalism från »vanlig« nationalism.⁴¹ Det förs inte heller någon diskussion om hur dessa förhåller sig till regionalismbegreppet. Inte minst på denna punkt tillför

40. Anna Wieslander, »Myten om regionernas Europa«, *Att skapa en region. Om identitet och territorium*, red. Markus Idvall & Anders Salomonsson, Stockholm 1996, s. 139–145; Peter Aronsson, »Vad är en region? Försök att ringa in ett teoretiskt fält«, *Att skapa en region. Om identitet och territorium*, red. Markus Idvall & Anders Salomonsson, Stockholm 1996, s. 125; Kristian Gerner, »Regionernas Europa«, *Historisk tidskrift för Finland* 2001:4, s. 485–490.

41. Michael Keating, *Nations against the State. The New Politics of Nationalism in Quebec, Catalonia and Scotland*, Basingstoke 1996, s. 3–10, 47–58; Anne Knudsen, »Mikronationalismens dannelseshistorie«, *Nationella identiteter i Norden. Ett fullbordat projekt?* red. Anders Linde-Laursen & Jan Olof Nilsson, Stockholm 1991.

termen regionalism begreppslig precision och analytisk potential.

Det kan vara av värde att relatera diskussionen kring historiens identitetspolitiska funktion till det i sammanhanget relevanta gränsbegreppet. Ett regionalistiskt identitetsskapande drama kan därmed ses som ett sätt att skapa och upprätthålla politiska, sociala och mentala gränser i det samtida rummet genom att förhålla sig gränslöst till det förflutna. Mer specifikt handlar det om en vertikal gränslöshet gentemot det förflutna, såtillvida att historien betraktas som oundgänglig. Däremot rymmer processen ett horisontellt historiskt gränsdragande i form av det taktiskt motiverade urvalsförfarandet i framställandet av det förflutna. Detta kan illustreras med SSF:s framhävande av den svenska tidigmoderna statens brutala sidor, vilket passar väl in i de skånska regionalisternas ambition att markera avstånd i relation till den svenska centralmakten. Likväl rör det sig inte om ett godtyckligt skissande på fri hand; utan ett historiskt råmaterial är processen omöjlig. Det föreligger alltså ett slags dialektiskt samspel mellan å ena sidan ekonomiskt/politiskt motiverade och konkret kännbara gränser och å andra sidan det horisontella historiska gränsdragandet. Frågan som inställer sig är om och hur denna historiska gräns-exercis hanteras inom ett proklamerat gränsöverskridande projekt som Öresundsregionen.

Fallet Öresundsregionen

Tidigare forskning om Öresundsregionen har påtalat en innehållsmässig förändring i projektet över tid. I 1960- och 70-talets framstegsoptimistiska samarbetsplaner utgjordes kittet av infrastruktur, teknik och tillväxt. Idag sägs detta ha kompletterats med tankar om kulturell gemenskap, vilket givit historien plats på den regionala triumfvagnen.⁴²

1969 gav det gränsöverskridande och interkommunala samarbetsorganet Öresundsrådet ut skriften *Öresundsregionen* för att skapa debatt kring denna och frågor om integration och utveckling. Det är en på många vis tillväxtorienterad och framstegsoptimistisk publikation. Förutom futuristiska skisser av regionens framtida infrastruktur tecknades

42. Anna Wieslander, »Att bygga Öresundsregionen. Från 1960-talets utvecklingsoptimism till 1990-talets lapptäcksregionalism«, *Öresundsregionen. Visioner och verklighet*, red. Sven Tägil, Fredrik Lindström & Solveigh Ståhl, Lund 1997, s. 78–109, 124.

millennieskiftets Öresund i minst sagt ljusa färger: »I Öresundsregionen år 2000 är produktiviteten tre gånger högre än år 1969. Arbetsveckan är nerkortad till 20 timmar per vecka, men det finns ingen arbetskraftsbrist och inga fritidsproblem.«⁴³ Samtidigt går det inte att bortse från att en av skriftens mest omfattande och iögonfallande bidrag var en historisk exposé över »Öresundsområdet« signerad Jörgen Weibull.⁴⁴ Det kan således finnas anledning att resa frågetecken för en skarp kvalitativ åtskillnad av innehållet i olika tiders regionala retorik. En jämförelse av historieskrivningens utrymme och utformning inom olika Öresundsprojekt över tid, relaterat till det skånska fallet, hade följaktligen varit en spännande forskningsuppgift.

De praktiska ramarna nödvändiggör dock att fokus riktas mot ett väl avgränsat och lättillgängligt uttryck för den historieproduktion som ackompanjerar det pågående konstruerandet av Öresundsregionen. Därför kommer den historiska hemsidan *Öresundstid* att utgöra undersökningens empiriska material. Hemsidan behandlar »Öresundsregionens kulturarv från tidig medeltid fram till våra dagar« och är avsedd att användas av elever och lärare i skolundervisningen. Jag diskuterade ovan EU:s katalyserande effekt på den skånska regionalismen. Jag vågar påstå att EU:s roll för frambringandet av en föreställd Öresundsregion har varit än mer påtaglig. Exempelvis omsätter regionalpolitiken en tredjedel av EU:s budget, och utgör därmed näst största utgiftspost efter den kolossalt kostsamma jordbrukspolitik. ⁴⁵ *Öresundstid*, producerad av danska och svenska gymnasielärare, är genom finansiering från det så kallade Interreg IIIA-programmet en konkret del av detta.⁴⁶

Öresundstid

För besökaren på *Öresundstid* kan det inte råda några tvivel om att EU och Öresundsregionen hör ihop. Mitt på startsidan rullar ett historiskt bildspel där historiska kartor, tapeter och miljöer varvas med den stjärnbeklädda blå flaggan, vilken föreskrivet pryder alla EU-finansierade pro-

43. »Öresundsregionen år 2000«, *Öresundsregionen*, Lund 1969, s. 9–14, 10 (citatt).

44. Jörgen Weibull, »Den historiska utvecklingen«, *Öresundsregionen*, Lund 1969.

45. Hall, Sjövik & Stubbergaard, s. 56, 111–118.

46. www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/menubox/anvendelse.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/menubox/credits.htm 2006-01-11.

jekt.⁴⁷ Allmänt är sidans layout tämligen enkel och traditionell. Till höger återfinns sex textlänkar som leder vidare till det kronologiskt disponerade innehållet: medeltiden, renässansen, 1600-, 1700-, 1800- och 1900-talet. Varje del är i sin tur uppbyggd av en rad kronologiska och tematiska underavdelningar. Samtliga texter innehåller konsekvent länkar till källor samt bild- och ljudmaterial som är tänkta att inbjuda till fördjupning. I centrum för analysen står dock huvudsakligen de kronologiska texterna, vilka i utskrivet format omfattar dryga 200 A4-sidor.

En första mer övergripande reflektion kring innehållet är den traditionella fokusering på i tur och ordning politisk, ekonomisk och social historia. Ett inte obetydligt inslag av kulturhistoriska artiklar måste också erkännas. Dessa ges dock aldrig någon förklarande roll för de historiska förlopp som skildras, utan fungerar främst som fernissa. På ett lika traditionellt sätt står (de stora) männen i fokus, medan kvinnorna ges en betydligt mer undanskymd roll. Det finns ingen anledning att ingående referera den ofta välkända politiska händelsehistorien. Ambitionen är istället att genomföra en analys av mer instrumentell karaktär, att ta fasta på aspekter med relevans för den övergripande problemformuleringen och det skånska jämförelseobjektet.

Den evigt glänsande regionen

En hastig blick på Öresundstids startsida och projektpresentation ger vid handen att upphovsmännen inte ser några problem med att tillämpa regionbegreppet i äldre tid. Därmed framställs Öresundsregionen som något givet och i historien alltid existerande: »Öresundsregionens kulturarv under 1000 år«.⁴⁸ Den brittiske historikern Eric Hobsbawm har torrt men träffande konstaterat att parollen »Pakistans 5000-åriga historia« har större genomslagskraft än mer korrekt tal om en 50-årig dito.⁴⁹ Försöken att förankra regionens naturlighet historiskt enligt denna logik är minst sagt intensiva. Förekomsten av runstenar på Sundets båda sidor, Adam av Bremens krönikebeskrivningar av Skåne och Själland och seglandet däremellan är bara några av de sätt som används för att placera in

47. www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/index.html 2006-01-11.

48. www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/index.html 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/menubox/anvendelse.htm 2006-01-11.

49. Eric Hobsbawm, *Om historia*, Stockholm 2001, s. 17f.

Öresundsregionen i Nordens medeltida historia.⁵⁰ Öresund, till skillnad från enheten och namnet Skåne, ringas dock in tämligen oprecist. Förvisso noteras att gränsstenar restes mot Sverige, och att Göingeskogarna var svårforcerade, men i övrigt blir regionens historiska gränser suddiga.⁵¹

Adam av Bremens krönika används även för att framställa den medeltida Öresundsregionen som synnerligen välmående och framstående. Precis som i det skånska fallet är det områdets kyrkliga och politiska betydelse som lyfts fram, bland annat under den talande rubriken »Öresundsregionen – maktens centrum«. ⁵² Kulturhistoriska skildringar av konst och arkitektur placeras därutöver som en förstärkande gyllene ram kring framgångsbilden.⁵³

Än mer intressant är hur tydligt bilden av en välmående region kopplas samman med möjligheten till handel och resor. Seglatserna över Sundet har redan nämnts. I samma anda lyfts Helsingborgs och Helsingörs gemensamma torghandel och tullfrihet fram som positivt välståndsskapande. Skånemarknaden vid Skanör/Falsterbo omnämns som »regionens viktigaste marknad under 1300-talet«. ⁵⁴ Det finns anledning att återkomma till tematiken, då den blir tydligare i takt med att historieskrivningen rör sig framåt i tiden, men redan här framträder ett påtagligt pedagogiskt historiskt exempel och en indikation på innehållsmässiga prioriteringar.

Att kulturhistorien används för att sprida glans märks även genom att renässansen ägnas ett eget och relativt omfattande avsnitt, vilket introduceras med följande ord:

Ett kopparstick från 1585 i Braunius Atlas visar Öresundsregionen i fågelperspektiv. Återgivandet är inte realistiskt utan uttrycker snarare renässansfursten Fredrik II's visioner om Öresundsregionen. Det storslagna Kronborg ligger i centrum, omgivet av blomstrande köpstäder och mitt i Sundet ligger Tycho Brahes Ven med forskningscentret Uraniborg.⁵⁵

50. www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/middelalder/introduktion.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/middelalder/tidlig.htm 2006-01-11.

51. Ibid.

52. Ibid.

53. Ibid.

54. www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/middelalder/hoj.htm 2006-01-11 (cit.); www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/middelalder/sen.htm 2006-01-11.

55. www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/renaissance/introduktion.htm 2006-01-11.

Den danska 1400- och 1500-talshistoriens tumultartade politiska och religiösa turer diskuteras. Likaså ges de omfattande sociala klyftorna och allmogens höga pris för adlig glans större utrymme än brukligt i populära översikter. Inte desto mindre är avsnittets huvudpart närmast en orgie i konst, donationer, vetenskap, boktryckeri, arkitektur, slott, städers utveckling, filosofi och annat som kan sprida framgångsskimmer. Vidare placeras Öresundsregionen tydligt in i ett europeiskt sammanhang. Utvecklingen framställs närmast som en direkt konsekvens av framstående danskars resor på kontinenten.⁵⁶

Att föra samman 1400-, 1500- och första delen av 1600-talet under den egna rubriken »renässansen« kan från en svensk horisont framstå som en ovanlig periodisering. Vid första anblicken kan detta förstås som ett sätt att frambringa en lång och sammanhållen bild av välstånd och utveckling, en effektfull kontrast mot den krigiska och brutala övergångstiden. Att det närmast följande avsnittet bär namnet »1600-talet – Kampen om Öresund« och domineras av krig och förödelse stärker tesen och för tankarna till hur det identitetsskapande dramats gyllene era följs av brutal nedgång.

Dramaturgin är dock något annorlunda på Öresundstid. Drivkraften verkar vara att samla historiens mörka krafter i väl avgränsade parenteser, där de kan betraktas som avvikelser från Öresundsregionens »egentliga« historia om framsteg och välstånd. För detta talar att nordiska sjuårskriget (1563–70) och stora nordiska kriget (1700–21) trycks in i 1600-talets kronologi.⁵⁷ Vidare inleds det följande 1700-talsavsnittet med artiklar om slottet Fredensborg, kunglig jakt- och stuteriverksamhet, och ägnas där- efter åt jord- och skogsbruksreformer, samhällelig effektivisering, upplysning samt långa tillika glansspridande referat av Linnés skånska resa.⁵⁸

56. www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/renaissance/tidlig.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/renaissance/hoj.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/renaissance/sen.htm 2006-01-11.

57. www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1600/index.htm 2006-01-11.

58. www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1700/side02.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1700/side03-01.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1700/side03-02.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1700/side03-03.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1700/side03-05.htm 2006-01-11.

Det bör dock påpekas att i dansk historiografi är både »renässansen« och »Svenskekrigene« etablerade periodiska begrepp.⁵⁹

En mörk parentes med nyans

Det är motiverat att mer ingående uppmärksamma hur den krigiska övergångstiden behandlas på Öresundstid, särskilt då perioden varit central för den skånska regionalismen. Med denna jämförelsepunkt framträder här en både nyanserad och mångsidig populärhistorisk skildring av Skånes övergång från Danmark till Sverige. Det övergripande händelseförloppet beskrivs kort, öppet och utan indignerade bröstoner. Det konstateras att Skåne under lång tid var ett danskt kärnområde, men att skåningarna inte nödvändigtvis upplevde övergången som plötslig och våldsam. Flykt, förtryck och motstånd erkänns, men det påpekas samtidigt att förändringarna i vardagen var små för flertalet.⁶⁰ Öresundstids bild av övergångstiden har således mer gemensamt med forskningsfronten i saken, än med den som presenteras av skånska regionalister.⁶¹

Intrycket förstärks av hur begreppet försvenskning problematiseras. Återkommande påpekas att förändringarna i övergångens kölvatten måste sättas i samband med tidens allmänna centraliseringstendenser. Med utgångspunkt i Roskildefredens § 9 presenteras en förtrogen diskussion kring de skånska landskapens institutionaliserade särställning. Grundandet av Lunds universitet betecknas förvisso oproblemiskt som en försvenskningåtgärd, men förhandling och uniformitet står i fokus. Diskussionen om den svenska stiftspartikularismen används som pedagogiskt exempel. Genom att påpeka att det fanns minst lika stora skillnader inom Sverige förklaras att förändringarna i Skåne var utslag av en allmän harmonisering av kyrkoväsendet. Vidare framhålls att det formellt var skåningarna själva som, efter att ha smakat både piska och morot, anhöll om fullständig uniformitet och inkorporerande i det svenska riket. Slutligen sätts försvenskning inom citationstecken då det sägs vara anakronistiskt att tolka förändringarna i termer av nationalkänsla.

59. Se exempelvis: *Danmarks historie – i grundtræk*, Århus 2002; *Danmarks historie bd. 6. Reformation og Renæssance*, København 1963; *Danmarkshistoriens hvem, hvad og hvornår*, København 1994.

60. www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1600/side01-tekst.htm 2006-01-11.

61. Se exempelvis bidragen i antologin: *Da Østdanmark blev Sydsverige. Otte studier i dansk-svenske relationer i 1600-tallet*, red. Karl-Erik Frandsen & Jens Chr. V. Johansen, Ebeltoft 2003.

Istället lanseras Sverigeanpassning som ett mer rättvisande alternativ.⁶²

Detta betyder inte att Öresundstid för fram en sockervaddsversion av Skånes övergång från Danmark till Sverige. Tvärtom tillåts krigets mörker och brutalitet att ta plats. Det fastslås att befolkningen på båda sidor av Sundet led svårt under de återkommande stridigheterna. Som väntat är det skånska krigets vedermödor som främst får illustrera denna dimension, dock utan att en politiskt motiverad våldspornografi släpps lös. Att kriget blev synnerligen brutalt förklaras med förekomsten av skånsk gerillakrigsföring och svensk repression, vilket leder framställningen vidare till en diskussion om snapphanar. Med inspiration hämtad från Alf Åberg berättas att termen snapphanar kunde syfta på såväl tillfälliga bondeuppbåd, organiserade friskyttar som fredlösa rövare. De svenska straffen och brännandet av Örkeneds socken tas som intäkt för att den svenska krigsmakten upplevde snapphanarna som ett reellt problem. Konstaterandet mynnar dock inte ut i de romantiska hyllningssånger som kännetecknar den skånska regionalistiska historieskrivningen. Genom att notera den dramatiska lockelsen i dessa tongångar, och den alltjämt pågående debatten om snapphanarnas öde, signalerar Öresundstids upphovsmän inte bara historisk nyansförmåga, utan även medvetenhet om frågans politiska sprängkraft.⁶³

Som nämndes ovan framstår avsnittet om 1600-talet närmast som en kompakt mörk parentes i Öresundsregionens historia. Den fritt hängande artikeln »Buxtehude, en öresundare« utgör det enda ljusspridande undantaget. Här framkommer att Dieterich Buxtehude var en organist som hade »sina rötter i Helsingborg och Helsingör och han arbetade på bägge sidor av Sundet, trots krig och ofred i området.«⁶⁴ Att utnämna organisten till »öresundare« skvallrar om ambitionen att befästa regionens existens i tidigmodern tid. Samtidigt framträder ännu en positiv koppling mellan Öresundsregionen och Europa, då det i gillande ordalag berättas att Buxtehude också rörde sig och verkade på kontinenten.⁶⁵

62. www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1600/side01-tekst.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1600/side12-tekst.htm 2006-01-11.

63. www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1600/side01-tekst.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1600/side11-tekst.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1600/side10-tekst.htm 2006-01-11.

64. www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1600/side09.htm 2006-01-11.

65. www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1600/side09.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1600/side09.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1600/side09.htm 2006-01-11.

Ekonomisk enögdhet

Piedestalplaceraandet av personer och företeelser möjliga att förstå på detta vis är ett framträdande inslag i den historiska framställningen. Särskilt väl syns detta i hanterandet av skandinavismen, och det faktum att avsnittet upptar omkring hälften av hela det utrymme som ägnas åt 1800-talet. Författarna, studenterna, kungahusen och de real- och militärpolitiska trevarna är bara några av de klassiska beståndsdelar som diskuteras. Uppskattande förklaras den skandinaviska samkänslans framväxt som en konsekvens av ökad reslust och intellektuella influenser från Europa. Språkbruket gör att tiden framställs om inte som en regional guldålder, så åtminstone som ett missat gyllene tillfälle. Den uteblivna svenska militära hjälpen till Danmark 1864, ofta framställd som skandinavismens död, beskrivs besviket som en kapitulation för stormakternas tryck och avslutas med en retorisk uppfordran: »Men skulle Europas stormakter verkligen ha trotsat folkviljan i en tid av växande liberalism, om skandinaverna hade gjort verklighet av sina planer?»⁶⁶

Öresundstids upphovsmän låter sig dock inte nedslås, utan konstaterar snabbt att skandinavismens idéer fortsatte att inspirera även efter 1864, vilket illustreras med gemensamma folkmöten 1867 och andra uttryck för sundsöverskridande samarbeten. Genom att lyfta fram Martin Weibull, De skånska landskapens historiska och arkeologiska förening och monumnetet över slaget vid Lund, antyds ett förstärkande samband mellan skånsk och öresundsk regionalism.⁶⁷ Framför allt är det dock affärskontakter inom handel och industri samt ett ökat resande över Sundet som illustrerar skandinavismens fortlevnad. Den framväxande borgerliga turismen lyfts fram och det görs en poäng av att både Ramlösa och Marienlyst lockade internationella gäster. Retoriken går igen i avsnittet »Den glömda migrationen« där arbetskraftens rörelse över Sundet uppmärksammas och Köpenhamn beskrivs som hela södra Sveriges ekonomiska kraftcentrum.⁶⁸

oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1600/side09-tekst.htm 2006-01-11.

66. www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1800/side01-tekst.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1800/side03-01-tekst.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1800/side03-02-tekst.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1800/side03-03-tekst.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1800/side03-04-tekst.htm 2006-01-11 (citat).

67. www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1800/side03-05-tekst.htm 2006-01-11.

68. www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1800/side07-01-tekst.htm 2006-01-

Det finns anledning att analytiskt uppehålla sig vid den vikt som genomgående läggs vid handel, turism, kommunikation, resande, industri och framstegsoptimism, och hur detta definierar Öresundsregionen och dess storhetsperioder.⁶⁹ Illustrerandets ihärdighet gör det till en historiskt fotad pedagogik, avsedd att inspirera dagens befolkning, men också till en indikation på vilka frågor prioriteras inom ramen för det gränsöverskridande regionarbetet i Öresund.

I *Nätverk söker förankring* pekar statsvetarna Patrik Hall, Kristian Sjövik och Ylva Stubbergaard på att Öresundsregionen ofta framstår som ett elitprojekt med demokratiskt underskott. Beslutsfattarnas egna visioner om regionen är framför allt av funktionell karaktär. Samarbetet syftar till att skapa ekonomisk integration och tillväxt där invånarna fyller sin funktion som konsumenter snarare än aktiva medborgare.⁷⁰

Att medborgerligt politiskt engagemang och demokratiskt deltagande endast berörs sporadiskt och flyktigt i Öresundstids historia är intressant i detta ljus. Förvisso uppmärksammas arbetarrörelsens framväxt, främst i egenskap av reformistisk, klok och välståndsskapande part på arbetsmarknaden.⁷¹ Kampen för allmän rösträtt och det demokratiska genombrottet ägnas dock bara ett kort konstaterande i anslutning till första världskrigets efterspel: »De nordiska länderna blev också fullgoda demokratier i och med att kvinnlig rösträtt införts i hela Norden.«⁷² Att döma av Öresundstid är det viktigare att förankra regionen som ekonomiskt välmående och tillväxtskapande än att framhålla det folkliga politiska deltagandets kraft och möjligheter.

Att 1900-talet ägnas enskilt mest utrymme stämmer väl med fokuseringen på framsteg och tillväxt. Det unga seklets stora utställningar och flygets utveckling fungerar som avstamp, tillsammans med konsta-

11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1800/side04-02-tekst.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1800/side04-03-tekst.htm 2006-01-11.

69. Ibid.; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1800/side04-01-tekst.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1800/side06-tekst.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1800/side07-03-tekst.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1800/side07-04-tekst.htm 2006-01-11.

70. Hall, Sjövik & Stubbergaard, s. 79–103, 231–239.

71. www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1800/side07-02-tekst.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1800/side07-04-tekst.htm 2006-01-11.

72. www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1900/side02-tekst.htm 2006-01-11.

terandet att det i »Öresundsregionen arrangerades flera expon«. ⁷³ Den gränsöverskridande regionen framställs inte bara återkommande som ett objektivt historiskt faktum, utan också som något exceptionellt. 1910 arrangerades en flygmässa i Stockholm där Landskronakonstellationen Ask och Nyrop visade upp ett plan som flögs av en dansk pilot. Det entusiastiska språkbruk med vilket händelsen beskrivs är iögonfallande: »Men det var från Öresundsregionen en verklig sensation presenterades.« ⁷⁴ Avsnitt om de första planerna på en fast förbindelse över Öresund, som ett sätt att skapa närhet till den europeiska marknaden, och om flera viktiga industrimagnater understryker historieskrivningens karaktär. ⁷⁵

Välstånd, framsteg och utveckling görs således närmast till Öresundsregionens historiska naturtillstånd. Avsnittet om det krigiska 1600-talet visar att stagnation och ond bråd död sattes inom tydlig parentes för att inte rubba den historiska harmonin. Samma berättartekniska grepp används i teckningen av 1900-talet. Första världskriget får endast 1900-talets framgångståg att knappt märkbart sänka farten, innan det svischar vidare med modernistisk arkitektur och Helsingörs »dynamiske borgmästare« som förstaklasspassagerare. ⁷⁶ Först när framställningen når den 9 april 1940 görs halt inför andra världskrigets mörka parentes.

Avsnittet om kriget avviker inte bara genom sitt innehåll. Även framställningsformen är en annan. Till skillnad från exempelvis delarna om skandinavismen framstår de om andra världskriget inte som *en* regional historia, utan som *två* nationella historier; vilket enklast illustreras med rubriker som »Motstånd och terror – Danmark«, »Motstånd och terror – Sverige«, Den stora flykten – Danmark« och »Den stora flykten – Sverige«. ⁷⁷ Vid ett par tillfällen utmanas dock mörkret av ett regionalt och hoppfullt ljus. Det svenska flyktingmottagandet var »en gest som

73. www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1900/sideo1-tekst.htm 2006-01-11.

74. www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1900/sideo3-tekst.htm 2006-01-11.

75. Ibid.; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1900/sideo5-tekst.htm 2006-01-11.

76. www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1900/sideo6-tekst.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1900/sideo7-tekst.htm 2006-01-11.

77. www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1940-45/sideo5.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1900/sideo8.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1940-45/sideo6.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1940-45/sideo7.htm 2006-01-11.

ytterligare band samman Öresundsregionen« och synen av det upptända Helsingborg »en ljusglimt i mörkret«. ⁷⁸

Att perioden presenteras som ett avsteg från den gängse ordningen i regionen råder det inget tvivel om. Krigsslutet illustreras med ett tidningsklipp ur Helsingborgs Dagblad som under rubriken »Nu kommer det snart en Tuborg till mig« uttryckte glädje över freden, och inte minst det faktum att det åter kunde skeppas öl över Sundet. ⁷⁹ Återupptagandet av denna symboliska handel fungerar som övergång till en räkka av tillväxt- och framgångshistorier kring städernas utveckling och arkitektur, vilka bland annat illustreras med futuristiska bilder av 60-talets drömska Örestadsplaner. Färjetrafiken beskrivs så ingående att den närmast framstår som själva tillväxtens motor. Detta stämmer väl överens med Öresundstids höga värderande av kommunikation, infrastruktur och rörlighet. Arbetskraftens rörlighet i regionen lyfts fram och det betonas att den är av gammalt datum. ⁸⁰

Att Öresundstids efterkrigshistoria till stor del har karaktären av en ekonomisk exposé får sin förklaring då avsnittets epilog i huvudsak behandlar de senmoderna industrisamhällenas strukturella problem, och avslutas med följande ord: »Det återstår att se om EU-medlemskapet och satsningen på att stärka den regionala integrationen kan bli de redskap som krävs för att återskapa dynamiken i Öresundsregionen.« ⁸¹

Det retoriska spørsmålet får hela den historiska framställningen på Öresundstids hemsida att peka framåt, mot dagens regionala Öresundsprojekt. Omfattande och detaljerade redogörelser för EU:s framväxt, dess regionalpolitik, Öresundssamarbetets historia och status idag samt brons tillkomst avslutar den kronologiska framställningen. ⁸² Vidare komplette-

78. www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1940-45/side01.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1940-45/side07.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1940-45/side03.htm 2006-01-11.

79. www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1900/side09.htm 2006-01-11.

80. www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1945-2003/side10-tekst.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1945-2003/side13-tekst.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1945-2003/side12-tekst.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1945-2003/side11-tekst.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1945-2003/side14-tekst.htm 2006-01-11.

81. www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1945-2003/side14-tekst.htm 2006-01-11.

82. www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1945-2003/side15-tekst.htm 2006-01-11; www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1945-2003/side16-tekst.htm 2006-01-11;

ras skildringen för första gången med en mer konfliktfylld ton. »Kampen för regionalt självstyre« runt om i Europa framställs som en både ovan- och underifrån riktad utmaning mot nationalstaten och en given del av fredsprojektet EU. Genom långa referat ur den så kallade barriärrapporten får den danska och svenska centralmakten klä skott för att Öresundssamarbetet inte nått så långt som många hoppats på. Detta mynnar ut i ännu ett stridsrop: »Regionernas kamp mot regeringarna för regional självständighet pågår fortfarande – precis som den gjort sedan starten på 1950-talet.«⁸³

En avslutande diskussion kring hur den pågående kampen ska vinnas i Öresund vittnar om de inslag av aktivism som finns i Öresundstids historieskrivning. Det går dock att fundera kring vem som ska aktiveras. Att det gräsrotsbaserade bromotståndet kort uppmärksammas ändrar inte på den övergripande bilden av en historia med ringa utrymme för medborgaren som politiskt handlande subjekt. Det sägs förvisso att människorna på Sundets båda sidor måste »uppleva regionen som en helhet«, om den ska bli till mer än en papperskonstruktion med ökad pendling som främsta merit. Den avslutande pläderyn för billiga resor, harmoniserade regelverk samt gemensam kultur och identitet bekräftar dock bilden av en historiskt fotad regional vision spunnen kring kreativ konsumtion snarare än demokrati och deltagande.⁸⁴

Funderingar kring historien och framtiden – en avslutning

De två genomförda undersökningarna visar att historia är ett viktigt inslag i det pågående konstruerandet av regionerna Skåne och Öresund. Båda fallen kännetecknas av ett öppet och vertikalt gränslöst förhållande till det förflutna. Det finns ingen anledning att här upprepa nyss framlagda resultat mer ingående än så. Att avsluta med några jämförande kommentarer kring historiens funktion i den skånska respektive öresundska re-

www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1945-2003/side17-tekst.htm 2006-01-11.

83. www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1945-2003/side15-tekst.htm 2006-01-11.

84. www.oresundstid.dk/dansk/svensk/oresundstid/1945-2003/side17-tekst.htm 2006-01-11.

gionalismen – med fokus på Öresund och framtiden – är mer motiverat.

En sådan diskussion blir med nödvändighet tentativ till sin karaktär då det givetvis är alltför halsbrytande att ge en tvärsäker karaktäristik av den Öresundsregionala historieskrivningen utifrån en enda hemsida. Att andra aktörer och versioner ryms under det svårfångade regionala projektparaplyet Öresund kan inte uteslutas, trots att jag inte har stött på en fundamentalt annorlunda framställning av det förflutna.

Likväl finns det tydliga skillnader i den horisontella historiska gränsexercis som utövas i de två regionala projekten. Att Öresundstid saknar den skarpa historiska fiendskap som kännetecknar både det idealtypiska identitetsskapande dramat och den skånska regionalismen är mest iögonfallande. Sidan innehåller förvisso passager där två parallella och åtskilda nationella historier läggs bredvid varandra. Det bestående intrycket är emellertid att Öresundstid tonar ner de hätskaste tongångarna och mjukar upp det skarpaste gränsdragandet i de (regio)nationalistiska projekt som trängs kring Sundet.

En möjlig, och kanske väl generös, tolkning är att Öresundsprojektets (nations)överskridande karaktär i sig borgar för en sådan historieskrivning. Mer troligt står förklaringen att finna i Öresundsregionens diffusa karaktär och låga institutionaliseringsgrad. En alltför vag och svag politisk och administrativ enhet kan antas lida brist på incitament och förmåga att författa ett identitetsskapande drama. En utveckling mot en mer formaliserad och institutionaliserad region skulle följaktligen kunna öppna för en annorlunda historisk gränsexercis. Om inte ett folkligt förankrat demokratiskt deltagande – i dubbel bemärkelse – tillåts ta plats i Öresundsregionens historia lär och bör resonemanget förbli hypotetiskt.

Summary

A Historical Crossing of Borders?

The Öresund and Skåne Regions as Historical Constructions

Collective political units and identities are not given by nature. They are rather the constituted result of social constructions and processes. The attitude to the past – as well as the representation of it – has been (and is) decisive in the production of imagined communities. This state of affairs has attracted particular attention in connection with modern nationalism. The same processes have, however, accompanied regional political projects, which in this context makes it possible to speak about “regionationalism.” The cases of Öresund and Skåne (Scania) make it possible to elucidate the phenomenon in a less expected context, thereby in part indicating its general applicability, and in part opening up for self-reflection.

Ever since the mid 19th century, there exists a tradition of an organised Scanian history production. Over time a more and more politicised attitude has emerged, particularly conspicuous in relation to the late 20th century discourse about “Regional Europe” and the marketing of “Region Skåne.” This whole state of affairs constitutes an identity producing drama, made up of a glorious past, brutal decline and enmity, followed by an upcoming bright future with a concomitant process of regeneration. These components have worked as historical ammunition to ideas about Scanian self-government and the fabrication of Sweden as “the other.”

Struggle and conflict take on a considerably more inconspicuous role in the historical construction of the Öresund region. What stands out instead is the establishment of the region as an eternal and prosperity bringing unit in a European context. In this case we have a history writing that inspires market developments and consumption, rather than democracy and participation, which in all may be related to the lack of fixed institutions. Despite the differences, the cases of the two regions indicate the existence of a consciously implemented production of borders with concrete consequences in present times as well as in the future.

Referenser

Otryckta källor

Lunds Landsarkiv (LLA):

De skånska landskapens historiska och arkeologiska förenings arkiv (SLHAF)

A1:1 Protokoll, 1865–1907

Tryckta källor

Tryckta protokoll

Regionfullmäktige protokoll 1999-02-09 §15 Heraldiskt vapen för Region Skåne

Skrifter

Assarsson, David, *Fädernas kyrka. En programskrift*, Stockholm 1918

Assarsson, David, *Det skånska problemet*, Stockholm 1923

Tidskrifter

Samlingar till Skånes historia, fornkunskap och beskrifning, 1868–1873

Samlingar utgifna för De skånska landskapens historiska och arkeologiska förening,
1874–1878

Skånska samlingar 1891–1895

Säasä 1950–1956

Tidningar

Arbetet (Arb.) 1928

Stockholms Dagblad (SD) 1928

Svenska Dagbladet (SvD) 1924

Informationsmaterial

En region växer fram, 2000, Kristianstad: Region Skåne

Information about Region Skåne, 2000, Kristianstad: Region Skåne

Region Skåne 1998:1, Kristianstad: Regionförbundet Skåne, Skånelandstingen,
Malmö Stad

Skåne. Region i utveckling, 2001, Kristianstad: Region Skåne

Skånsk livskraft, 1998 (remissversion), Kristianstad: Regionförbundet Skåne

Skånsk livskraft, 1999, Kristianstad: Region Skåne

Internet

Stiftelsen Skånsk framtid www.scania.org (2002-06-19)

Öresundstid <http://oresundstid.dk> (2006-01-11)

Litteratur

- Aldskogius, Hans, »Landskapet som sceneri. Svenska landskapstyper från söder till norr«, *Den regionala särarten*, red. Barbro Blomberg & Sven-Olof Lindquist, Studentlitteratur, Lund 1994, s. 67–78
- Anderson, Benedict, *Imagined Communities*, Verso, London 1991
- Anderson, Perry, »Remarks on the modern region phenomenon in western Europe«, *Den jyske historiker* 68/1994, s. 32–36
- Aronsson, Peter, »Vad är en region? Försök att ringa in ett teoretiskt fält«, *Att skapa en region. Om identitet och territorium*, red. Markus Idvall & Anders Salomons-son, Nord REFO, Stockholm 1996, 21–50
- Barth, Fredrik, »Introduction«, *Ethnic Groups and Boundaries*, red. Fredrik Barth, Universitetsforlaget, Oslo 1969, s. 9–38
- Bergh, Severin, »Om historiska föreningar i landsorten«, *HT* 1885, s. 161–168
- Billig, Michael, *Banal Nationalism*, Verso, London 1995
- Da Østdanmark blev Sydsverige. Otte studier i dansk-svenske relationer i 1600-tallet*, red. Karl-Erik Frandsen & Jens Chr. V. Johansen, Skippershoved, Ebeltoft 2003.
- Danmarks historie bd. 6. Reformation og Renæssance*, red. Svend Cedergreen Bech, Politiken, København 1963
- Danmarkshistoriens hvem, hvad og hvornår*, red. Benito Scocozza & Grethe Jensen, Politiken, København 1994
- Danmarks historie – i grundtræk*, red. Steen Busck & Henning Poulsen, Aarhus Universitetsforlag, Århus 2002
- Davies, Martin L., *Historics. Why History Dominates Contemporary Society*, Routledge, London 2005.
- Edquist, Samuel, *Nyktra svenskar. Godtemplarrörelsen och den nationella identiteten 1879–1918*, Acta Universitatis Upsaliensis, Uppsala 2001
- Frandsen, Steen Bo, »Regionen i historien«, *Den jyske historiker* 68/1994, s. 7–31
- Frandsen, Steen Bo, *Opdagelsen af Jylland. Den regionale dimension i Danmarkshistorien 1814–64*, Aarhus Universitetsforlag, Århus 1996
- Fukuyama, Francis, *The End of History and the Last Man*, Hamish Hamilton, London 1992

- Gerner, Kristian, »Regionernas Europa«, *Historisk tidskrift för Finland* 2001:4, s. 471–492
- Hall, Patrik, Sjövik, Kristian & Stubbergaard, Ylva, *Nätverk söker förankring. Öresundsregionen i ett demokratiperspektiv*, Studentlitteratur, Lund 2005
- Hobsbawm, Eric, *Nationer och nationalism*, Ordfront, Stockholm 1994
- Hobsbawm, Eric, *Om historia*, Prisma, Stockholm 2001
- Eriksen, Thomas Hylland, *Etnicitet och nationalism*, Nya Doxa, Nora 1998
- Idvall, Markus & Salomonsson, Anders, »Inledning«, *Att skapa en region. Om identitet och territorium*, red. Markus Idvall & Anders Salomonsson, Nord REFO, Stockholm 1996, s. 9–12
- Karlsson, Klas-Göran, *Historia som vapen. Historiebruk och Sovjetunionens upplösning*, Natur och Kultur, Stockholm 1999
- Keating, Michael, *Nations against the State. The New Politics of Nationalism in Quebec, Catalonia and Scotland*, Macmillan, Basingstoke 1996
- Keating, Michael, *The New Regionalism in Western Europe*, Edward Elgar, Cheltenham 1998
- Knudsen, Anne, »Mikronationalismens dannelseshistorie«, *Nationella identiteter i Norden. Ett fullbordat projekt?* red. Anders Linde-Laursen & Jan Olof Nilsson, Nordiska rådet, Stockholm 1991, s. 19–38
- Linderborg, Åsa, *Socialdemokraterna skriver historia. Historieskrivning som ideologisk maktresurs 1892–2000*, Atlas, Stockholm 2001
- Nilsson, Fredrik, »Insiders and outsiders«, *Invoking a Transnational Metropolis. The Making of the Øresund Region*, red. Per Olof Berg, Anders Linde-Laursen & Orvar Löfgren, Studentlitteratur, Lund 2000, s. 191–210
- Nilsson, Fredrik, »Regional extas. Region Skånes och Stiftelsen Skånsk Framtids regionalism. Eller: Ecstasy och den regionala vansinnesdansen«, *Nord Nytt* 83/2002, s. 101–112
- Odén, Birgitta, »Ärestoder och minnesfester i Skåne«, *Ale* 1976:2, s. 25–43
- Paasi, Anssi, »Regions as social and cultural constructs. Reflections on recent geographical debates«, *Att skapa en region. Om identitet och territorium*, red. Markus Idvall & Anders Salomonsson, Nord REFO, Stockholm 1996, s. 90–107
- Paasi, Anssi, *The Institutionalization of Regions. Theory and Comparative Case Studies*, Joensuu yliopisto, Joensuu 1986
- Persson, Fredrik, »Den farliga halvön. Användandet av historia i dagens skånska regionalism«, *Scandia* 2004:2, s. 263–284

- Peterson, Tomas, Stigendal, Mikael & Fryklund, Björn, *Skånepartiet. Om folkligt missnöje i Malmö*, Arkiv, Lund 1988
- Said, Edward W., *Orientalism*, Ordfront, Stockholm 2000
- Sellberg, Lars, *Av kärlek till fosterland och folk. Gabriel Djurklou och dialektforskningen*, Inst. för idé- och lärdomshistoria, Uppsala 1993
- Selling, Jan, *Ur det förflutnas skuggor. Historiediskurs och nationalism i Tyskland 1990–2000*, Symposion, Stockholm 2004
- Smith, Anthony D., *The Ethnic Origins of Nations*, Basil Blackwell, Oxford 1986
- Sundin, Bo, »Upptäckten av hembygden. Om konstruktion av regional identitet«, *Den regionala särarten*, red. Barbro Blomberg & Sven-Olof Lindquist, Studentlitteratur, Lund 1994, s. 11–27
- Tingsten, Herbert, *Gud och fosterlandet. Studier i hundra års skolpropaganda*, Norstedts, Stockholm 1969
- Wieslander, Anna, »Att bygga Öresundsregionen. Från 1960-talets utvecklingsoptimism till 1990-talets lapptäcksregionalism«, *Öresundsregionen. Visioner och verklighet*, red. Sven Tägil, Fredrik Lindström & Solveigh Ståhl, Lund University Press, Lund 1997, s. 77–125
- Wieslander, Anna, »Myten om regionernas Europa«, *Att skapa en region. Om identitet och territorium*, red. Markus Idvall & Anders Salomonsson, Nord REFO, Stockholm 1996, s. 134–148
- Weibull, Carl Gustaf, *Skrifter utgifna av De skånska landskapens historiska och arkeologiska förening genom Martin Weibull 1868–1897*, Lund 1905
- Weibull, Jörgen, »De skånska landskapens historiska och arkeologiska förening 1866–1966«, *Ale* 1966:2, s. 1–12
- Weibull, Jörgen, »Den historiska utvecklingen«, *Öresundsregionen*, Öresundsrådet, Lund 1969, s. 19–30
- Werner, Yvonne Maria, *Världsvid men främmande. Den katolska kyrkan i Sverige 1873–1929*, Uppsala 1996
- Widgren, Mats, »Landskapet som skapare av regioner. Om hur natur och kultur skapar regioner«, *Den regionala särarten*, red. Barbro Blomberg & Sven-Olof Lindquist, Studentlitteratur, Lund 1994, s. 55–66
- Zander, Ulf, *Fornstora dagar, moderna tider. Bruk av och debatter om svensk historia från sekelskifte till sekelskifte*, Nordic Academic Press, Lund 2001
- Zander, Ulf, »Hur stort är fäderneslandet? Skånsk historia och dansk-svenska gränser från sekelslut till sekelslut«, *Ale* 1999:3, s. 12–30
- »Öresundsregionen år 2000«, *Öresundsregionen*, Öresundsrådet, Lund 1969, s. 9–14